

Hamidiye Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi

Prof. Dr. Yüksel Altuntaş

1961 yılında İstanbul'da doğdu. Pertevniyal Lisesi'nin ardından 1985'te İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nden mezun oldu. 1996 yılında doçent, 2008 yılında profesör oldu. 1999-2005 tarihleri arasında Şişli Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi iç Hastalıkları Klinik Şefi olarak çalıştı. 2003-2005 arasında aynı hastanede başhekimlik görevini yürüttü. Halen Endokrinoloji ve Metabolizma Kliniği Eğitim Görevlisi olan Dr. Altuntaş, Metabolik Sendrom Derneği kurucusu ve ikinci başkanıdır. Ulusal ve uluslararası pek çok dergide makaleleri yayımlanan, birçok derneğe üyelikleri bulunan Altuntaş, evlidir ve 3 çocuk babasıdır.

Hamidiye Etfal Hastanesi, Osmanlı sultanı 2. Abdülhamid'in henüz 8 aylık bir bebekken difteriden ölen kızı Hatice Sultan hatirasına yaptırdığı ve ülkemizin uzman yetiştiren ilk kamu hastanesidir. Aynı zamanda ülkemizin ilk çocuk hastanesi, döneminin en modern hastanesi ve de Haseki Nisa Hastanesinden sonra pavyon tarzında yapılan ikinci hastanedir. En önemli özelliklerinden biri de kadın hekim çalıştıran ilk hastane olmasıdır. Yabancı kadın hekimlerden sonra ilk kadın genel cerrahimiz olan Suat Rasim, Hamidiye Etfal Hastanesinde çalışmıştır.

2. Meşrutiyetin ilanı ile kurucusu II. Abdülhamit ile ilişkisini kesmek amacı ile hastanenin adı "Osmanlı Etfal Hastanesi" olarak değiştirilmiştir. Daha sonra Cumhuriyetle birlikte 1924 yılında "Şişli Çocuk Hastanesi" olarak ismi tekrar değiştirilmiştir. 1970'li yıllarda Dr. Fikret Pamir'in başhekimliği döneminde bizzat kendisi tarafından "Şişli Etfal Hastanesi" olarak isim değişikliği önerilmiş ve de kabul edilmiştir. 1999 yılında hastanenin adı "SB Şişli Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi" olmuştur. Daha sonra tarafımızdan yapılan teklif ve Kamu Hastaneleri Kurumu Başkanlığının onayı ile 23 Mayıs 2013'te "Hamidiye" ismi iade edilmiş ve adı "SB İstanbul Şişli Hamidiye Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi" olarak tescil edilmiştir.

Abdülhamid'in kızı Hatice Sultan difteriyeye yakalandığında, Berlin'de ihtisasını yapmış olarak İstanbul'a dönen Dr. İbrahim Bey saraya çağrılır. Dr. İbrahim Bey 1893 yılında padişahın emriyle Almanya'ya nöroloji, pediatri ve sosyal hijyen alanlarında ihtisas yapmak üzere gönderilmişti. Dr. İbrahim Bey'in Avrupa'da ihtisas yaptığı yıllarda, Avrupa'da pediatri ayrı bir branş olarak büyük bir gelişme göstermekteydi. Manchester, Berlin, Leipzig ve Paris'te çocuk hastaneleri kurulmaya başlanmıştı. Dr. İbrahim Bey, saraya Hatice Sultan'ı

muayene etmek için geldiğinde çocuğun havale geçirmekte olduğunu görür ve pek de bir şey yapılamayacağını farkındadır. Sonuçta Hatice Sultan vefat eder. II. Abdülhamid bu acı olay sonrasında görüş-tüğü ve çocuk hastalıkları hakkında bilgi aldığı Dr. İbrahim Bey'den aile doktoru olmasını ister. Padişah, Dr. İbrahim Bey'le yaptığı görüşmelerin birinde şöyle der: "Rüyamda Hatice Sultan'ı gördüm. Benden su istedi. Bir hayır yapılması ihtiyacı olduğunu anladım. Siz son dakikalarında başucunda idiniz. Tıptaki liyakatiniz kadar iyi ahlakınıza ve manevi vasfınıza güvenim var. Merhumenin adına bir cami yaptırmak istiyorum. Sizin fikriniz nedir?" Dr. İbrahim Bey bu soruya, "Şevketmeab! Lütfen ve teberrüken bir çocuk hastanesi tesis buyurunuz. Merhume Hatice Sultan Hazretleri bir çocuk hastalığının tesiri ile daha bebe çağına hayata veda etti. Öyle bir hastane inşa buyurunuz ki her türlü fenni tesisata ve tıbbi imkânlarla sahip olsun" cevabını vererek, hem çocuk hasatlıkları uzmanlığı bulunacak, hem de bu konuda araştırma hastanesi olacak bir hastanenin yapılmasını önerir. II. Abdülhamid'in diğer kızı Ayşe Sultan (Osmanoğlu) ise hatıratında hastanenin yapılması konusunda babasının şöyle söylediğini nakleder: "Benim çocuğum kurtulamadı. Kim bilir fakir fukaranın çocukları nasıl bakılıyor. Hiç olmazsa bir hastane yaptırılmalı da benim gibi birçok babaların kalbi yanmasın."

Nihayet II. Abdülhamid'in 16 Şubat 1898 tarihli iradesi ile çocuk hastanesinin yapım hazırlıklarına başlanır. Padişah hastanenin son tıbbi gelişmelere uygun bir şekilde yapılmasını ister. Padişahın bu iradesi üzerine Dr. İbrahim Bey, Berlin'de dünyanın en iyi çocuk hastanelerinden biri olan Kaiser und Kaiserin Friedrich Kinderkrankenhaus adlı hastanenin planlarını padişaha teslim eder. Dr. İbrahim Bey'in getirdiği planları beğenen II. Abdülhamid, hastanenin yeri için Hazine-i Hassa'ya ait olan Balmumcu'daki arsaya bağışlar. Etfal Hastanesi şehrin kalabalığından uzak ve hastaların dinlenmesine uygun

bir mevkide kurulur. Temel atma töreni 2 Haziran 1898 tarihinde yapılarak inşaatına başlanır. Hastanenin inşaatı devam ederken Dr. İbrahim Bey Almanya'ya giderek en son tıbbi cihazları satın alır. İnşaat emniyetini Hasan Rıza Bey, mimarlığını ise Franz Nieberman'ın yaptığı hastanenin detay planları ise ünlü İtalyan mimar Alexandre Vallury tarafından hazırlanır. Bir senede tamamlanan hastane inşaatının tüm masrafları Ceyb-i Hümayûn'dan karşılanmış ve 13.000 Osmanlı altını harcanmıştır. 1907 yılında Raimondo D'Aronco'nun çizimleri temel alınarak, günümüzde halen ayakta olan saat kulesi ve mescidi eklenmiştir. Hastanenin merkez giriş kapısına ünlü hattat Sami Bey'in sülüs hattı ile "Hamidiye Etfal Hastanesi" altına ise "Firdevs-âşiyân merhume Hatice Sultan Hazretlerinin Namına" yazılı bir kitabe konulmuştur.

Hastanenin resmi açılışı, Şehzade Abdürrahim Efendi ve 671 çocuğun sünnet töreni eşliğinde 5 Haziran 1899 tarihinde yapılmıştır. Berlin'de yayımlanan bir tıp dergisinde hastane inşaatı için iki yüz bin Alman Markı, alet ve edevatı için ise yüz bin Alman Markı harcandığı belirtilmektedir. Hastanenin bulunduğu mevki, Şişli tramvay merkezinin iki yüz elli metre gerisinde, Balmumcu Çiftlik-i Hümayunu için olup arazinin genişliği 15.375 metrekaredir. 1902 yılında hastaneye Kâğıthane suyu getirilir ve orta bahçenin merkezine sürekli akan bir sebül yaptırılır.

1903 yılında hastaneye havagazı ve elektrik gelir. Gülhane'den sonra ilk defa fiziko-terapi Etfal Hastanesinde uygulanır. Açılışından 2 ay sonra 10 Mart 1317'de ziyaret eden Escherichia coli bakterisinin keşfeden Prof. Dr. Escherich'in Hamidiye Etfal Hastanesi hakkındaki övgü dolu intibaları, hastane yıllığının 2. cildinde yer almaktadırlar. Hastaneyi ziyaret eden ünlü hekimler arasında İngiliz Dr. Sir Joseph Lister de bulunmaktadır.

Hamidiye Etfal Hastanesi'ni, modern

cerrahinin kurucusu olarak gösterilen ünlü Berlin Tıp Fakültesi Cerrahi Kürsüsü Başkanı Prof. Dr. Ernst von Bergmann, muavini Dr. Richard Bier ile 1906 yılı Mayıs ayı ortalarında ziyaret etmiş ve birkaç ameliyat yaptıktan sonra hastanenin ameliyat defterine “Hamidiye Etfal Hastanesi tababet-i hâzıra nokta-i nazırından dünyanın en mükemmel bir tedavihanesidir” şeklinde intibalarını yazdığı bu hastanenin 1322 (1906) tarihli yedinci cildinde yer almaktadır. Herhalde kendisine Mekteb-i Tibbiye-i Şahane tarafından fahri profesörlük tevcih edilmiş olsa gerek ki bu intibalarının altına “Berlin Darülfünunu Seririyat-ı hariciyye muallimi ve Mekteb-i Tibbiye-i Şahane Hamidiye Etfal Hastanesi fahri mullaim-i evveli” sıfatlarını kullanarak imzaladığı da belirtilmektedir.

Difteri Serumunu keşfederek ilk Nobel Tıp Ödülü'nü alan ünlü Alman hekimi Prof. Dr. Emil von Behring de Hamidiye Etfal Hastanesi'ni 16 Nisan 1907 tarihinde ziyaret etmiş ve bir konferans vermiştir. Hastane ziyaret defterine hastanedeki tıbbi teçhizatın mükemmeliyetinden duyduğu memnuniyet ve takdirlerini belirten intibalarını yazdığı yine bu yıla ait hastane yıllığında yer almaktadır. Fransa'nın Tourcoing şehrinde 1906 Ekim'inde düzenlenen uluslararası sergiye katılan Hamidiye Etfal Hastanesi'nin, serginin “Hey'ât-ı sıhhiye ve müessesat-ı hayriye iradeleri” yarışmasında 1. mükâfati ve altın madalyayı kazanması, hatta hastane sertabibi Dr. İbrahim Paşa'ya da bir altın madalya verilmesini jüri heyetinin kararlaştırması, ayrıca hastanenin iç ve dış görünüşlerini gösteren ve 31 fotoğraftan oluşan nefis surette hazırlanan hastane albümü nedeniyle hastane fotoğrafhanesinin de büyük ödüle layık görülmesi Hamidiye Etfal Hastanesi'nin Avrupa'nın en modern çocuk hastanelerinden biri olduğunu göstermektedir.

Cumhuriyet döneminde 1930 yılından itibaren bünyesinde kurulan okullarda ülkemizin büyük ihtiyaç duyduğu hemşire, yardımcı hemşire, ebe, laborant gibi çeşitli branşlarda teknisyenler yetiştirilmiştir. Dr. İbrahim Paşa'nın 1908 tarihli bir yazısında dokuz senede yüz bin hastanın tedavi edildiği bildirilmiştir. 1913'teki hastaneler talimatnamesine göre Hamidiye Etfal hastanesinde cerrahi, dahiliye, sariye (bulaşıcı hastalıklar), üzniye-Hançereviye ve enfiye (KBB), ayniye (göz hastalıkları), zühreviye ve cildiye olarak altı serviste toplam 200 yatak bulunmaktaydı. Bu servislerden başka, diş hastalıkları ve ameliyatı, röntgen ve tedavi-i elektriki, teşrih-i marazi (patolojik anatomi) ve bakteriyoloji laboratuvarları bir de muayenehane (poliklinikler) vardı.

Hamidiye Etfal Hastanesi, kurulduğunda toplam 15.375 metrekare genişliğinde büyük bir arazi içerisinde birbirinden bağımsız binalardan oluşmaktaydı. Bunlar beş ayrı pavyon, bakteriyoloji

ve kimya laboratuvarı, muayenehane olarak kullanılmakta olan müşahedat-ı tıbbiye dairesi, mutfak ve çamaşırhane binası, etüv ve kalorifer dairesidir. Tüm bu binaların kapalı alanı 1779 metrekareydi. Hastanenin girişindeki merkez binası, hekimlere ve memurlara ayrılmıştı. 14 odası ve iki büyük salonu olan bina, mimarisi ile İstanbul'un dikkat çekici yapıları arasında idi. Başhekimin odasının karşısında bir mescit yer almaktaydı.

Hamidiye Etfal Hastanesinin kurulduğu yıllarda İstanbul'daki hastanelerin durumu şu şekildedir: İstanbul'da modern anlamda tedavi hizmetleri Galatasaray'da kurulan Mekteb-i Tibbiye-i Şahane'de (Askeri Tıp Okulu, 1839) iç hastalıkları, cerrahi ve göz kliniklerinde yapılıyordu. Fakat bu saydığımız tedavi kurularının hiç birinin binası hastane olarak planlanıp yapılmamıştı. Hasta tedavi etmek amacıyla inşa edilen ilk hastane olan Bezmîâlem Valide Sultan Vakıf Gureba Hastanesi 1847 yılında hasta kabul etmeye başladı. Bundan sonra ilk belediye hastanesi olarak Beyoğlu Belediye Hastanesi / Beyoğlu Zükür (Erkekler) Hastanesi (1865) ardından Zeynep-Kâmil Hastanesi (1882) ve Beyoğlu Nisa Hastanesi / Emraz-ı Zühreviye Hastanesi (1883) hizmete girdi. Bu arada İstanbul'daki azınlıklar kendi cemaat mensuplarına; Balıklı Rum Hastanesi (1753), Surp Pırgiç Ermeni Hastanesi (1834), Surp Agop Hastanesi (1836), Balat Or-Ahayım Musevi Hastanesi'nde (1886) bakıyordu. İstanbul'daki yabancı kolonilerden önce Fransızlar Taksim'de bir veba hastanesi açtılar (1610). Bu hastane zamanla gelişerek Fransız Pasteur Hastanesine dönüştü. Ayrıca Avusturya-Macaristan Hastanesi (1836), İtalyan Hastanesi (1838), Alman Hastanesi (1846), İngiliz Hastanesi (1855), Fransız Lape (La Paix) Hastanesi (1858), Sankt Georg Avusturya Hastanesi (1872), Rus Hastanesi (1874), İran Hastanesi / Muzafferiyeye Hastanesi (1891) faaliyettedir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında 13 hekim çalışmaktaydı. 1933 yılı “Üniversite Reformuyla” Haydarpaşa'dan Avrupa Yakasına taşınan tıp fakültesinin çocuk, çocuk cerrahisi ve ortopedi, üroloji ve radyoloji klinikleri hastaneye yerleştirildi. Çocuk kliniğinde Prof. Dr. İhsan Hilmi Alantar, Prof. Dr. Sezai Bedrettin Tümay, Prof. Dr. Şevket Salih Soysal, Doç. Dr. Metine Bilger, Başasistan Cihat Tahsin Gürson, çocuk cerrahisi ve ortopedi

kliniğinde Prof. Dr. Akif Şakir Şakar, Prof. Dr. Ahmet Münip Sarpyener, üroloji kliniğinde ise Behçet Sabit Erduran gibi efsane hocalar çalışmıştır. Tıp fakültesi klinikleri 1949'da hastaneden ayrıldı. Hamidiye Etfal Hastanesi, 1924'den itibaren “Şişli Çocuk Hastanesi” adını almış ve yönetimi Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına geçmiştir. 1938 yılında 180 yataklı “İstanbul Çocuk Hastanesi” adını almıştır. Pavyon tipinde bir hastane olan Etfal Hastanesinde geniş bir alana dağılan bölümler ve pavyonlar yıkılarak yerlerine blok binalar yapılması kararlaştırılmıştır. Yıkılan pavyonların yerine önce 1961'de şimdi kullanılan kadın hastalıkları binası, daha sonra da 1967 yılında çocuk pavyonu yaptırılmış; bu sayede hastane yatak kapasitesi 550'ye çıkarılmıştır. Halen merkez bina olarak kullanılan binanın ise 1968'de temeli atılmış, 1985 yılında hizmete açılmıştır. Son haliyle hastane 42 dönüm üzerindeki 85 bin metrekare kapalı alanda 900 yatak kapasitesine ulaşmış, fakat eskiye ait özgün mimarili tüm binalar da maalesef yok olmuştur. Hastanemizin ilk yapılarından estetik özellikleriyle ayakta kalan tarihi eserler, 1907 yılında Raimondo D'Aronco'nun çizimleri temel alınarak inşa edilen saat kulesi ve mescittir. Hastanenin gelişmesi için hiç bir fedakârlıktan kaçınmayan II. Abdülhamid, 1902 yılında Afyon' da çıkmakta olan Karahisar maden suyunun imtiyazını hastaneye tahsis etmiştir. 1926 yılında Atatürk'ün emirleri ile imtiyaz hakkı Kızılay'a verilmiştir.

Günümüzde ise “İstanbul Şişli Hamidiye Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi” 2015 yılında Kardiyoloji, kalp damar cerrahisi klinikleri ve organ nakli kliniklerinin de kurulması ile tıbbin tüm branşlarını içeren 31 kliniği ve buralarda eğitim gören 350 asistanı ile tam teşekküllü bir eğitim hastanesi haline gelmiştir. Halen 70'i profesör ve doçent olmak üzere 75 eğitim görevlisi ile İstanbul'daki akademik kadrosu en fazla olan hastanelerden biridir.

Kaynaklar

Hamidiye Etfal Hastanesi. Prof. Dr. Nuran Yıldırım, 2010, İstanbul

Şişli Etfal Hastanesi. Prof. Dr. Arslan Terzioğlu, Dr. Engin Seber, 2010, İstanbul

Sultan II. Abdülhamid'in Mirası İstanbul'da Kamu Binaları. Prof. Dr. Fatmagül Demirel, 2011, İstanbul

Tarihi Hastaneler. Zehra Tonbul, Özgün Forta, 2009, İstanbul